

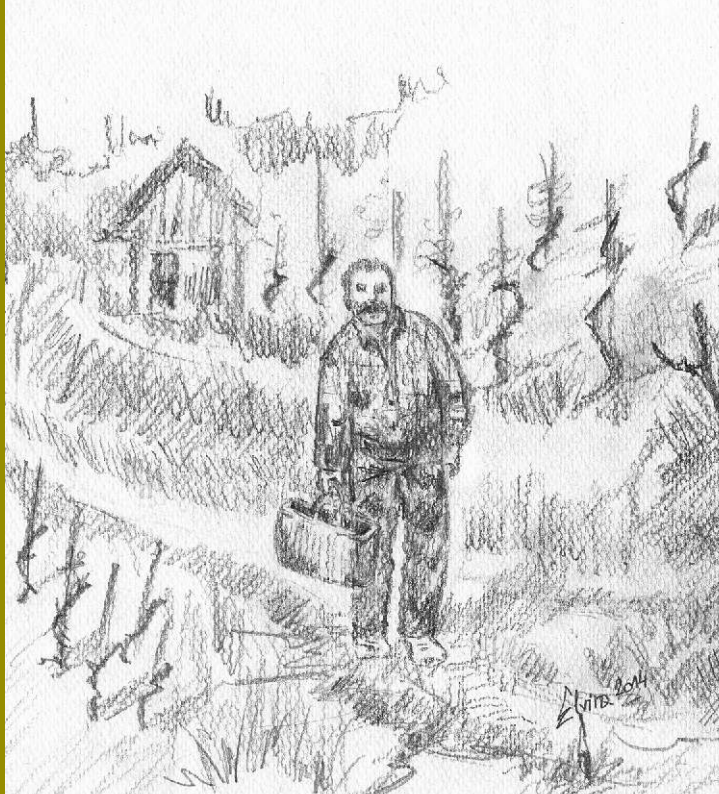
Lidija Novosel

BOŽO HLASTEC
LUDBREŠKI PJESNIK

Ludbreg, siječanj 2015.

Lidija Novosel

BOŽO HLASTEC
LUDBREŠKI PJESNIK

Ludbreg, siječanj 2015.

Biblioteka "**LUDBREŠKE RAZGLEDNICE**"

Knjiga 2

Naslov

BOŽO HLASTEC - LUDBREŠKI PJESNIK

Autor

Lidija Novosel

Nakladnik

Gradska knjižnica i čitaonica

"Mladen Kerstner" Ludbreg

Lektura

Lidija Novosel, prof.

Tiskano uz potporu Grada Ludbrega

Dragi čitatelju,

knjižica u Tvojim rukama jedna je u nizu iz edicije **Ludbreška razglednica** koju pokreće Gradska knjižnica i čitaonica „Mladen Kerstner“ iz Ludbrega. Nit vodilja pokretača edicije sabrati je sve ono vrijedno i reprezentativno za naš gradić, sve ono što ga predstavlja na najljepši način. A to su naši znameniti Ludbrežani, koji su pridonijeli razvoju svojeg rodnog mjesta ili su prenijeli glas o njemu diljem zemlje i šire; to su kulturni, povijesni i društveni događaji, *štikleci* koji predstavljaju ludbrešku baštinu. S ponosom i sa željom da se ono što je vrijedno, zapiše, a zapisano će ostati i sačuvano, osmislili smo ovakve knjižice-razglednice. Svaka će od njih biti djelić sačuvanih sjećanja, evokacija uspomena na drage Ludbrežane i djela koja su stvarale vrijedne ludbreške ruke. Svaka od njih ono je najbolje što Ludbreg ima i s čime se želi pohvaliti, s radošću istaknuti.

Ova knjižica poklon je svakom Ludbrežaninu, ali i razglednica koji će svaki Ludbrežanin rado *poslati* dalje, pokloniti nekome koga želi upoznati s vrednotama gradića u kojemu živi. Stoga, dragi čitatelju, ugodno čitaj, sjećaj se i – pamti.

LUDBREGU

*Puno sem prešel sveta,
I fnogi lepi videl kraj,
Al srce navek me je vleklo
V Ludbreg, v zavičaj.*

*Tu navek sonce je toplo.
Si so ludi poznati,
Ze starim prijateli dragi,
Sigde se moreš zestati.*

*Tu mladost ostavil sem svojo,
Se tožne i lepe cajte,
I kak bi vas onda pozabil,
Nit vi pozabiti najte.*

*Navek ja mislim na te
Dragi moj Ludbreg zeleni.
O kak bi rad bil vu tebi
z pajdaši dragi lubleni.*

*Al došel bom došel nazaj,
Makar ob vuri skradnji,
Da vidim svoj dragi kraj
I pozdrav pošelem mu zadnji.*

(Božo Hlastec, Stari poti, 1970.)

Životopis pjesnika

Život u malom mjestu, iako bi neki rekli provinciji, sačinjen je od nevidljivih prostornih i duhovnih niti kojima se grade veze i prijateljstva nezamisliva u velikim gradovima. Živjeti u malom mjestu najčešće znači stvoriti u sebi uporišnu točku sigurnosti sačinjenu od poznatih lica, dragih lokaliteta, ljepote i blagosti kraja, mirisa i ukusa doma. Ako se i izgubi zavičaj, tu uporišnu točku nosimo u sebi cijeli život. Tako je i Božo Hlastec, ludbreški, kajkavski pjesnik, nosio Ludbreg u sebi kud god išao, i u svojim mu se pjesmama uvijek vraćao.

Rođen je 19. siječnja 1923. godine u Ludbregu, gdje je proveo dječastvo i mladost te duboko upio rodni kraj.

Božina sestra Vera sjeća se jedne zimske anegdote, koja nam vjerno oslikava djelić Božina djetinjstva u Ludbregu:

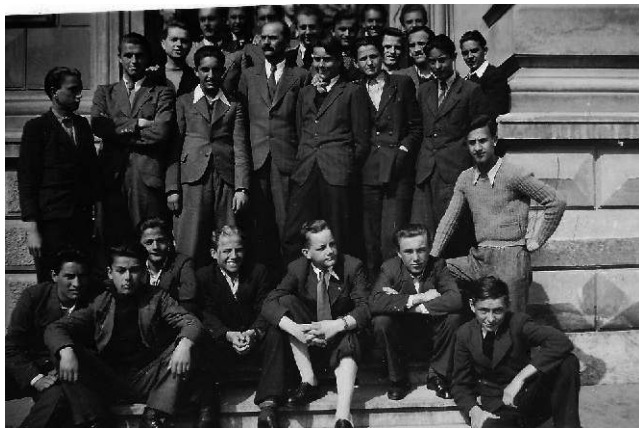
Na smrznutoj površini Bednje brat Božo klizao se sa svojim prijateljima. I onih je davnih dana rijeka Bednja tekla kroz samo središte Ludbrega, blizu ulice koja se zvala Mandovec. Na jednom tanjem sloju leda Božo je propao i našao se

u hladnoj rijeci. Iz rijeke ga je jedva spasio njegov prijatelj Nikola Kon, Židov, sin ljekarnika Kona, čija kuća i ljekarna još i danas stoje u centru Ludbrega. Velika sreća bila je da je u Mandovcu živjela naša baka Antonija Perin. Sav moker i premrzao Božo je došao baki, koja ga je utoplila i učinila sve da se Božo neopaženo mogao vratiti kući, našim roditeljima, koji su tek kasnije saznali za taj događaj i mladenačku avanturu.

Otac Josip Hlastec, poznati i ugledni obrtnik, izgradio je obiteljsku kuću u Ludbregu, a majka Terezija radila je u Ciglani. Božo je osnovnu građansku školu završio u Ludbregu, a srednju tehničku građevinskog smjera u Zagrebu. Po zanimanju bio je građevinski tehničar. Nakon školovanja radio je u očevu građevinskom obrtu.

Božidar Hlastec (drugi red, u mornarskom odijelu) u 3. razredu osnovne škole, 1933. godine

Božidar Hlastec s kolegama iz tehničke škole u Zagrebu (prvi dolje slijeva)

Ubrzo po povratku u Ludbreg započeo je Drugi svjetski rat te se mladi Božo 1943. uključio u antifašističku borbu, pridruživši se ujaku Rudolfu Perinu i bratu Ivici koji su već prije otišli u partizane. U ratnom vihoru izgubio je nekoliko članova obitelji. Tako je i Božin otac Josip 1944. godine odveden prvo u Lepoglavu, a 1945., prilikom deportacije u Jasenovac, izgubio mu se svaki trag. Danas na Spomen groblju u Lepoglavi stoji kamena kocka s njegovim imenom. Sam je Božo u ratu bio ranjen u lijevu ruku, koju su mu tada htjeli amputirati, međutim nije dao. Ruka se oporavila, doduše ne u potpunosti, ostala je malo deformirana.

Po povratku iz rata zaposlio se u Ludbregu u Kotarskom građevnom poduzeću, kasnijem ORAH-u, i bio zadužen za obnovu mostova i regulaciju rijeke Bednje. 1947. godine oženio se Anom Fresl, Samoborkom, koja je po dekretu radila kao učiteljica u osnovnoj školi u Hrženici. 1948. godine rodila im se kći Jasminka. To je ujedno bila godina Rezolucije Informbiroa pa se i Božo našao kao meta neosnovane hajke zbog tzv. *neprijateljskog djelovanja u duhu propagande Informbiroa*. Čak je neko vrijeme proveo u istražnom zatvoru, a

pod pritiskom i paskom policije bio je sve do 1951. godine. Međutim, to ga nije pokolebalo. I dalje je odgovorno obavljao svoj posao, brinuo se za obitelj, družio se s prijateljima: bio je strastveni nogometaš, lovac, kulturni djelatnik.

Ali uskoro će doći do oprostaja s rodnim krajem: supruga Ana dobila je zaposlenje u Samoboru 1950., pa je Božo pošao za svojom obitelji. 1953. godine trajno se odselio u Samobor, koji će postati njegovim novim zavičajem. Tako uz veliku obitelj u Ludbregu (Hlasteci i Perini) dobiva još jednu samoborsku po supruzi Ančici (Fresli i Bastijančići). Bavio se svojom građevinskom strukom, obavljao važne poslove u projektiranju, urbanizmu, komunalnim poslovima. Kao građevinar svoje je znanje, iskustvo i trud ugradio u brojne samoborske kuće. I u Samoboru se uključuje u kulturni život, a ne odustaje ni od lova, planinarenja i boravka u prirodi. Volio je svoje *brege*, kako ludbreške, tako i samoborske. Puno vremena provodi u svom vinogradu na Palačniku, u koji poziva prijatelje na druženje uz pjesmu i *nekaj za pod zub*. I – piše pjesme. Obično navečer, kad se sve smiri i utihne. Ujutro ih obično čita supruzi koja je bila njegov glavni kritičar.

Ne zaboravlja svoj Ludbreg. Često dolazi – tu ima prijatelje lovce, a rođaci svjedoče da nije prošla ni jedna Sveta nedjelja bez njega.

Ovako je Božidar Hlastec opisao atmosferu, boju, okuse i mirise ludbreške Svete nedele (objavljeno u zbirci *Stari poti* 1970. godine):

Božidar Hlastec ispred obiteljske kuće u Samoboru sa suprugom Ančicom i prijateljima Vladom Rodemondom – Mundijem, Vladom Fotakom i Antunom Potočkim

SVETA NEDELA

*Štanti, kramari, ramari,
Puno babic i dece,
Krunice v roki, - saj mari
Prodavlu kipce i svece.*

*Čurke dišijo, zelje se kuha,
Mošt se rezanec toči,
Sega je puno, mesa i kruha
A mi smo, deca, zbečili oči.*

*Ringišpili se vrtiju,
I mi vrtimo četiri – jeden
Cirkusanti igraju i vrišćiju,
Gverca moreš piti če si žeden.*

*Kočanska Treza su zdihivali.
Zovu na mošt i devenice,
A mi smo se deca oblizavali,
I gledeli oblizeke do kmice.*

U Ludbregu su njegovi najbliži: majka, sestra Vera, rodbina, pajdaši, domaća atmosfera, veselje, pjesma do jutra, Bednja, Plitvica, kleti na Filizbergu, svi ključni motivi koji će se pojaviti u pjesmama.

Okupljena Hlastecova obitelj (Božo u drugom redu, treći s lijeva) na proslavi 80. rođendana bake Antonije Perin, rođene Gürtler, koju su od milja zvali Oma jer je podrijetlom bila Njemica.

Početak 70-tih godina, burnih za Hrvatsku, bio je buran i za Božu Hlasteca. 1970. umirovljen je. Veliki domoljub, svjestan teške situacije u kojoj se 1971. našla Hrvatska u tadašnjoj Jugoslaviji, vođen idejom slobode i pravde aktivno se uključuje u rad Matice hrvatske, postavši jedan od osnivača Matičina ogranka u Samoboru. Matica hrvatske u Hrvatskom je proljeću imala izrazitu ulogu, kao kulturna i znanstvena ustanova svojom se izdavačkom aktivnošću i programima zalagala za hrvatske kulturne, nacionalne, političke i gospodarske interese. Upravo je stvaranjem svojih ogrankana širila ideje i pružala masovnu podršku *proljeću*. Vrlo aktivnu ulogu imao je u tome i Božo Hlastec, kao član i predsjednik samoborskog ogranka, a isto je tako, kao i mnogi Matičini članovi, doživio ispitivanja, šikaniranja i maltretiranja. Ali ni u tim teškim danima nije nestala njegova vedra narav, hrabrost i životni optimizam. Takvoga ga pamti i njegova kći Jasminka Hlastec-Funda, kao velikog veseljaka, toplog čovjeka koji je volio život i ljude, pažljivog supruga, oca i djeda s kojim je bilo lijepo živjeti i koji joj je znao reći: „Ne smiješ se bojati života!“

Supruga Ančica umrla mu je 1990. godine, nakon što je pune četiri godine

provela u krevetu, a Božo se za nju odano brinuo. Tri tjedna nakon suprugine smrti doživio je težak moždani udar od kojega se nikad nije u potpunosti oporavio. Umro je 26. siječnja 1994. godine u Varaždinu, provevši svoje posljednje dane s kćeri i njezinom obitelji, a pokopan u Samoboru uz svoju Ančicu.

O pjesništvu

Ono što treba istaknuti na prvome mjestu: Božo Hlastec u cijelosti je kajkavski pjesnik, jedan od onih koji su pisanjem na govoru svog rodnog kraja afirmirali kajkavsko narječje. Jedan je od najvećih, ako ne i najveći, pjesnik ludbreškoga kraja. Nikada se nije odrekao kajkavštine osjećajući da je to jezik kojim će najbolje izraziti svoju dušu. Hlastecova kći prisjetila se je kako je u osnovnoj školi i školske zadaće pisao isključivo na kajkavskom narječju, zbog čega bi imao problema s učiteljicama.

*Se druge reči
Spram tebe su niš
Slajše nebreš zreči
dok „kaj“ – ne veliš.*

(Stari poti)

Kajkavske pjesme pisao je od svoje mladosti, iako ih je tek u kasnijem životnom razdoblju počeo objavljivati kao samostalne knjige – prva zbirka, ***Stari poti***, izašla je 1970. Ostale Hlastecove zbirke su: ***Zvezde nad Sanoborom***, 1971., ***Podravske senje***, 1977., ***Na zemli tragi***, 1980. i ***Lubavne popevke*** iz 1989. godine. Pjesme su mu također bile objavljivane u *Samoborskim novinama*, časopisu *Kaj* i *Kajkavskom kalendaru*, a zastupljen je i u antologijama i zbornicima kajkavskoga pjesništva (*Zeleni bregi Zeline*, *Hrvatska zemljica*). Sudjelovao je na brojnim manifestacijama kajkavskog pjesništva, doprinoseći očuvanju *domaće reči*. Nagrađivan je na smotrama kajkavskoga pjesništva u

Zlataru, Samoboru i Krapini. Tridesetak njegovih pjesama je uglazbljeno. Tako je, primjerice, Ludbrežanin Antun Kranjčec, dugogodišnji nastavnik glazbene kulture u ludbreškoj osnovnoj školi, uglazbio pjesme *Senjam te, Daj mi roko, Domovini* i *Drava, Drava*. I mnogi su drugi skladatelji pronašli inspiraciju u Hlastecovim stihovima: Z. Prelčec, S. Mikac, J. Kaplan, S. Katalenić, N. Klašterka, I. Mežnarić.

Povodom izlaska ove knjižice gospodin Miroslav Betlehem, kompozitor i kantautor, član *Bemian dueta* koji čine on i njegova supruga, uglazbio je sljedeće Hlastecove pjesme: *Mesečina, Ludbreška noć, Hrvatskoj, Ti si čmela, Stari pot* i *Života se ne boj*.

Ne samo jezikom, već i izborom ključnih motiva, stilskim i svjetonazorskim uporištima Hlastec se uklapa u prostor kajkavskog, zavičajnog, pejzažnog, nostalgičnog opjevanja. Uglavnom je to intimna lirika koja sadrži u sebi domoljubne, ili kao što je to u posljednjoj zbirki posvećenoj njegovoj supruzi, ljubavne akcente. Također, ona svjedoči o dubokoj, iskonskoj povezanosti s rodnim tlom.

*Gacija bela na vetru tanca.
Cvetni vu soncu grozdi se roje,
Dišečina sena z Škoroškega klanca,
To je popevka Podravine moje.*

(Podravske senje)

U toj su lirici opisani djelići zavičajnog mozaika, Bednja, Drava, Plitvica, drage kleti na bregu, priroda u mijenama godišnjih doba, brajde, klopotec i vinogradi, kako ludbreški, tako i samoborski, teški težački život na ovim prostorima, ali i zajedništvo i veselje s pajdašima, na *zemli moki i radosti*. Danilo Pejović, još jedan veliki Ludbrežanin, Hlastecov prijatelj, ovako ju je okarakterizirao: „Slike su to iz intimnog životnog kruga njegovih najbližih, sjećanja na mrtve prijatelje i uspomene iz mladosti, na dane kad su dečki, već zagrijani kupicom, u kleti tiho zapjevali starinsku veselu vinsku pjesmu i vraćajući se negdje pred zoru, zalutali, te nisu mogli naći put kući.“ Istovremeno je to topla, bliska, ali na momente i *žuhka*, trpka poezija, neposredna, iskrena. Zavičajni

lokaliteti (*Tri lipe, Teta s Prujdera...*), odvest će Hlasteca u promišljanje o prolaznosti života, čemeru i zarezu žuči, potrebi da se očuvaju uspomene, sjećanja, svjesnost o smrtnosti i kratkotrajnosti ljudske muke. U mnogim će pjesmama doći do izražaja optimizam, afirmacija zajedništva, zanesenost zavičajnim *starim potima i stezama*, ali progovorit će i razočaranje, bol, intimni lomovi koji prelaze u općeljudsko, poistovjetljivo. U nekim će pjesmama Hlastec otvoriti i svjetonazorske, egzistencijalne teme, zalažući se prije svega za ljudskost, humanost, hrabrost, poštenje, pravednost.

*Ima na tem svetu
Za se lude
Mesta.
Ima!
Mogla bi saka cesta,
Biti sončani pot.
(Podravske senje)*

*Deca bi imela
Mladost,
Saki, baš saki
Bi imel
Čoveka
Za pajdaša.*

(Podravske senje)

*Zakaj obračaš kaput?
Ne paše to tebi,
Čoveku.
Ne paše!*

(Podravske senje)

*Dok te drago sonce greje,
Dok si ludi su ti brati,
Sikud dok se sreča smeje
Živet se ni treb bojati.*

(Stari poti)

U zadnjoj pak objavljenoj zbirci, kako joj i sam naslov govori, *Lubavne popevke*, Hlastec se okreće ljubavnim temama, dokazavši da je prije svega pjesnik dubokog intimnog, sentimentalnog, ispovjednog izričaja, koji će svaku temu obraditi s pozicije snažno emocionalno angažiranoga lirskog subjekta. Prvi je dio zbirke sanjiv, lepršav, vedar, a drugi je sumorniji i rezigniraniji. Ali i o ovoj zbirci nije napustio zavičajne, ugođajne, kajkavsko-melodične odzvuke.

POPELAJ ME

*Popelaj me tragom mesečevih tenja,
Vu zvezdano noč naših dragih plavi,
Otkot vu dalšini posrebrena Benja
Našo ljubav v toplom svibnju slavi.*

*Posluhni draga, splavnice tam šumijo,
Pozlačeni slap soze svoje zleva,
Reči te ti glasi nikaj nevelijo,
Dok v tihoj noči ravnica popeva.*

*Tu sem stebom kak novi bog rojeni,
Kem bi od sreče srce s prsi štelo ziti,
Mi smo tu kak deca zalubljeni
V toj se noči čuvstva nemro skriti.*

Hlastecova poezija proizlazi iz iskrene proživljenosti pjesnika duboko ukorijenjenog u svoj rodni kraj, koji želi opisati taj dragi prostor, svoju grudu, svoju zemlju i drage ljude, bez velikih literarnih pretenzija i želja za književnom afirmacijom. Najbolje je to iskazao profesor Joža Skok: „ On kao da ne posjeduje ni prenaplašene ambicije ni pretjerano samouvjerenje, jer to je jednostavno pjevanje i govorenje iz iskrenog srca i plemenite duše.“

„...To pjesništvo želi pravo na svoju intimnu ispovijed, na svoj emotivan odnos prema izgubljenom (Ludbreg) i nađenom zavičaju (Samobor), na svoj humani odnos prema ljudima, na svoju ljubav i na svoju bol. Promatrano u takvome svjetlu, Hlastecovo nam pjesništvo otkriva senzibilno biće pjesnika-amatera koji niže svoje kajkavske riječi, stihove i strofe s više ili manje vještine, ali uvijek s iskrenim uvjerenjem da će koje zrno njegove riječi naći svoj odzvuk u nama.“ (u Predgovoru zbirke *Zvezde nad Sanoborom*)

Svaki će Ludbrežanin, Podravec, kajkavac, jasno i prepoznatljivo osjetiti to zrno Hlastecove riječi, doživjeti njegovu intimnu ispovijed kao svoju, blisku. Osjetit će Hlastecov zvonki *kaj* kao dio vlastita identiteta koji treba, osobito u

današnje vrijeme, kada se sve vrijednosti relativiziraju i globaliziraju, njegovati, poštovati, prenositi na mlađe generacije i sačuvati u trajnom sjećanju i zapisu. U ključnim točkama i motivima Hlastecovih pjesama prepoznat će zrnca svojega djetinjstva, izgubljenih zavičajnih prostora i izgubljenog vremena satkanog od zaboravljenih običaja, prijateljskih i obiteljskih okupljanja, druženja, pa i ponosnog, prkosnog (*Kaj ti znaš kakve so dalšine z moji bregi...*) i *trpečeg* našeg podravskeg čovjeka. Moglo bi se dogoditi da to, zaboravljeno vrijeme, iščitavanjem pjesama Bože Hlasteca bude opet pronađeno, a našem ludbrenškome pjesniku možemo samo reći: Kak bi Te zabil!

KAK BI TE ZABIL

*Kak da ti velim da sam te zabil,
Da ne čekam tvoje zorje i jutro,
Rosne sončane trave,
Dišečinu ravnice plave.*

*Ko veli da se za življenje nesem zgrabil,
Da ne čakam v krvavi večerke lepše zutra.
Ti si se meni pod nofte zavlekla gliboko,
A tvoji so dnevi cvetne senje mega življenja.
Čutim duho zemle svoje,
Čutim toplo srce tvoje,
Se krasote kaj so zbrane v memo oko,
Se je to popevka tvega toploga govorenja.
Ko zna zakaj tak stvarno živiš vu meni,
Zakaj navek sponov dohajaš mi vu senji.*

*Čutim kak žita šuškaajo,
Kak kopači v trsju juškajo,
A popevka domača, kak zviranek pozableni,
Zvira v dalšini dravski i moji Benji.
Pa kak bi te pozabil, da, ti si se moje,
Sa moja mladost, se moje življenje,
Moja žela večna,
Ma ravnica srečna,
Dala si mi sebe, se krasote svoje,
V tebi so ostale se sreče moje i senje*

(Na zemli tragi)

Božo Hlastec

Velika zahvala gospođi Jasminki Hlastec-Fundi i gospodinu Željku Fundi
na ustupljenim podacima, sugestijama, fotografijama,
sjećanjima i blagonaklonosti.

Ilustracija na naslovnici

Elvira Štabi Vidović

Fotografije

Jasminka Hlastec-Funda i Željko Funda

Tisak

Zrinski d.d., Čakovec

Grafička obrada

AVIEM

Naklada

500

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 894388.

ISBN 978-953-95247-2-0

Škol ki gromogek lice ki gletko
Škol ki k' amosa kaj delam k' stati
Škol k' h' negota, k'usach k' statko

Reč: k' joi jenzat kulla ni ni mita
Kala joi nauka sama misla nate
Reč: k' da ne ni v' islanji ni bala
Da niel sam aneion i se k'atsta cete

O! da bi se prali ^{lebo k' in k' upia}
~~ki p'ostojat se~~
Ni prisa ki k'ojin lice ^{v'ist} ni plent
No kerota ^{lebo} v'ist na ston v'ist
No kerota ^{lebo} v'ist na ston v'ist

B. H.

ISBN 978-953-95247-2-0

9 789539 524720